

УДК 37.091.113

ORCID 0000-0003-2344-5347

DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2019.5.201338>

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОГО НОВАТОРСТВА СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Надія Білик

У статті визначено, що особливої уваги потребує питання педагогічного новаторства керівника закладу загальної середньої освіти засобами розвитку його креативності. Педагогічне новаторство розглянуто як сукупність педагогічних ідей, підходів, методів, технологій навчальної і виховної роботи, котрі ще не презентувалися в сучасному освітньому просторі, а також комплекс елементів або окремих елементів, що містять нове й ефективне (порівняно з попереднім) розуміння навчальних і виховних питань, а головне – інструменти розв'язання таких питань у сучасних швидкозмінних, мінливих умовах розвитку освіти. З'ясовано, що керівникові закладу загальної середньої освіти необхідний великий запас складних управлінських умінь: уміння ставити цілі, конкретизувати їх у вигляді завдань, проектувати і планувати роботу закладу освіти, організовувати освітній процес, діагностувати, аналізувати, здійснювати моніторинг освітнього процесу й ухвалювати управлінські рішення, вміння управляти собою, готовність до саморозвитку, навички вирішення проблем, творчий підхід, уміння впливати на людей, розуміння управлінської праці, навички керівника, здатність формувати колектив. Прикладами реалізації проблеми визначено введення до змісту навчальних програм Інститутів післядипломної педагогічної освіти курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників незалежно від їх фаху (курси як організаційно-діяльнісна гра; інтегровані курси як пролонгована ділова гра; дистанційні консалт-курси для підготовки вчителя-дослідника; проблемні курси для викладачів закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації; тренінг-курси розвитку інноваційної діяльності закладу освіти, які проходять на замовлення закладу освіти і проводяться на його базі). Рекомендовано у міжтестастійний період долучати педагогів до участі у школах новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної освіти.

Ключові слова: новаторство, педагогічне новаторство, риси креативності, школа новаторства, курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників, керівник закладу загальної середньої освіти

Постановка проблеми. «Світ за участі нової України як фракталу-зародку став конкретніше зміщуватися науковою ідеєю у бік пошуків відповіді на запитання як народам світу навчитися жити всім разом, тобто об'єктивно цефалізація (поняття введене Дж. Дана) – наростає, але й градус створеної суспільної напруги збільшується. Змінити стан на краще може лише освіта, як найкоротший шлях до цивілізації, й нова школа для неї» (Самодрин, & Білик, 2017, с. 3). Таким чином, сучасна освіта покликана формувати особистість, індивідуальність, яка зможе вижити в умовах невизначеності. Сьогодні треба мати на увазі, що «знання – не ідеал освіченої людини, бо кожне рішення в ситуації невизначеності – це результат творчої діяльності людини, застосування одних і тих же знань новим способом, у новій конфігурації, з новими акцентами і новою метою. Роль освіти і науки в розвитку особистості і держави є неоціненною, а проблема оновлення управління навчальним закладом є невідкладною для розвитку освіти в цілому» (Білик, 2018, с. 6).

© Н. Білик, 2019

Тому в умовах становлення Нової української школи передбачаємо зміни щодо моделі управління закладом загальної середньої освіти (ЗЗСО), а це вимагає від його керівника новаторської позиції та вміння так організувати роботу в закладі освіти, щоб педагогічний колектив, батьки, учні та громада відчули себе єдиною командою: «...здатність працювати в команді, управляти командою – важливі компетентності, яких вимагає від фахівців суспільство сьогодні і в майбутньому. Серед визнаних експертами World Economic Forum (Давос, 2016 р.) десяти ключових компетентностей, необхідних фахівцям у 2020 р., четверту позицію займає компетентність «управління людьми», п'яту — «координація дій з іншими», дев'яту позицію в зазначеному списку посідає «взаємодія, ведення переговорів» (Отич та ін., с. 26).

Вважаємо, що сучасний керівник ЗЗСО – людина, яка постійно працює над собою, над своїми професійними й особистісними якостями. Його творча активність управлінця повинна виявлятися у доцільному використанні методів, прийомів, форм і засобів управлінського впливу та прийнятті правильного управлінського рішення в кожній конкретній ситуації керівництва освітнім процесом.

Саме тому у наш час зростає роль педагогічного новаторства в діяльності сучасного керівника закладу загальної середньої освіти.

Аналіз публікацій. Дослідженню новаторства в педагогіці присвячені праці І. Зязюна, В. Кан-Калика, О. Савченко, С. Сисоевої, І. Соколової, О. Сухомлинської.

Заслуговує на увагу й позитивний досвід вітчизняних і зарубіжних педагогів-новаторів: Ш. Амонашвілі, І. Волкова, І. Іванова, Є. Ільїна, С. Лисенкової, М. Щетиніна, В. Караковського, Б. Нікітіна, М. Палтишева, В. Шаталова, Д. Ниль, Д. Беттельгейм, Б. Шор, М. Карне, Ц. Дентон-Айд, Д. Елкайнд та ін. Маючи за плечима багаторічний досвід, вони шукали такі дидактичні системи, які б рішуче змінили освітній процес у школі. Педагогів-новатори зіграли велику роль у переосмисленні багатьох колишніх поглядів і традицій у дидактиці, зробили внесок у розвиток нових напрямів у навчанні учнів, проклали шлях до розгортання численних авторських шкіл, що виникли вже в 90-і роки.

Отже, новаторство в педагогіці з'явилося як органічна відповідь на запит суспільства, що зазнало тотальної кризи освітньої системи при переході суспільства до постіндустріальної фази розвитку.

Останнім часом у науково-педагогічній літературі все частіше зустрічаємо публікації, присвячені таким питанням: теоретичному узагальненню феномену педагогічного новаторства (Дічек, 2009; Дічек, 2019); новаторству в контексті глобалізації освітньої системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників (Білик, 2015); активізації інноваційної та новаторської діяльності в Україні на макро- та мікрорівнях Несен, & Околіта, 2016); новаторству у формуванні культурних цінностей при викладанні мови (Соловійова, 2019) тощо.

Звертаючись до проблеми педагогічного новаторства, зазначимо, що на даному етапі потужною силою модифікації регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації в умовах Нової української школи є підняття ролі сучасного керівника закладу загальної середньої освіти, тому **метою статті** є обґрунтування необхідності застосування педагогічного новаторства як ефективного засобу розвитку управлінської компетентності керівника закладу загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Система неперервної освіти не може будуватися на основі принципів дискретності, що застосовувалися у післядипломній освіті до останнього часу. Вона вимагає виходу за межі закладів післядипломної педагогічної освіти та інтеграції в освітній простір. Невипадково, питання новаторства на початку XXI ст. сколихнуло післядипломну педагогічну освіту (ППО) України. Отже, саме ППО стає тоді інноваційною, коли виконує системоутворювальні функції як щодо соціальних процесів, так і особистісного розвитку педагогічного працівника (Білик, 2016).

Л. Несен, І. Околіта підкреслюють, що «новаторська діяльність персоналу виступає одним із пріоритетних напрямів управління на підприємстві. Інноваційна праця стає визначальною в сучасних умовах розвитку ринкових відносин, без якої національна інноваційна система не зможе ефективно формуватися і функціонувати...» (Несен, & Околіта, с. 258). Відповідно це стосується й управління педагогічними колективом у закладах загальної середньої освіти.

Для того, щоб розвивати новаторську діяльність, необхідно також передбачити моральне і матеріальне стимулювання педагогічних працівників ЗЗСО, що буде мати вагоме місце в системі мотивації їхньої інноваційної діяльності, оскільки гідний розмір винагороди за новаторську діяльність сприймається працівниками не лише як засіб задоволення певних матеріальних потреб, а насамперед як рівень визнання його заслуг відповідно до ступеня впливу на кінцеві результати від упровадження новацій.

Розглянемо змістову сутність понять «новаторство» і «педагогічне новаторство».

За словником, *новаторство* – вияв ініціативи, творення нового у науці, мистецтві, виробництві, управлінні тощо. Психологія вивчає новаторство як специфічний вид діяльності, в ході якого досягається вихід за межі існуючого, творення нових зразків матеріальної і духовної культури («Новаторство», 2019).

У сув'язі з вивченням тенденцій реформування української шкільної освіти в добу незалежності, зокрема в напрямі особистісно орієнтованого навчання дітей, постає вмотивована доцільність розгляду феномену педагогічного новаторства, яке є дієвим практичним засобом генерування й упровадження нових освітніх технологій та здійснення трансформаційних зрушень (Дічек, 2019, с. 82).

Щодо терміну «педагогічне новаторство», то, незважаючи на доволі активний ужиток, його розгорнуте тлумачення майже не зустрічається в науковій літературі й фахових словниках. Винятком є «Український педагогічний словник» (2011) відомого українського вченого академіка НАПН України С. Гончаренка, де подано таке формулювання: «Новаторство педагогічне – термін, який вживається для позначення діяльності вчителів та вихователів, спрямованої на поліпшення процесу навчання і виховання, на його раціоналізацію. Ця діяльність може стосуватися змін у завданнях, методах і прийомах навчання, а також змін у формах організації процесу навчання і виховання. Педагогічне новаторство може здійснюватися у вигляді діяльності експериментальних, пілотних, авторських шкіл» (Гончаренко, 2011, с. 233-234).

На наш погляд, продуктивною може бути класифікація видів педагогічного новаторства на основі виокремлення: нового у змісті освіти, нового в організації освіти та нового у процесуальній реалізації освіти дітей і молоді. Можна також типологізувати педагогічне новаторство за рівнем застосування нововведень – загальнопедагогічні, галузеві, вузько методичні.

Наголосимо, що виважене ставлення до обґрунтування понять і термінів сприяє, перше, впорядкуванню фахової наукової мови (як Тексту) й точнішому визначенню типів, рівнів нового в освіті, а, по-друге, і це є ще більш істотним, встановленню й обґрунтуванню такої важливої характеристики здійснення новацій, як першість і наступність ідей на рівні історії української педагогічної думки, а далі – аргументування фактів наступності, синергійності освітніх ідей в історії світової педагогічної культури, що дає підстави для доказової характеристики внеску українських освітян у глобальну скарбницю педагогічного новаторства. Історична наступність новаторських ідей чи новаторських за змістом освітньо-технологічних компонентів навчання і виховання може бути з'ясована лише на основі узгодження понять, якими оперують у світовій та українській освітній практиці. Встановлено, що з'ясування генези, наступності і розвитку новаторських концепцій та освітніх практик (досвіду) створює основу для критично-творчого використання здобутків далекого і близького минулого у сучасному оновленні освіти (Дічек, 2019, с. 83).

Н. Дічек вважає, що є потреба розширити й оновити інтерпретацію терміну «педагогічне новаторство», по-перше, врахувавши у його визначенні поняття новацій у царині теоретичних розробок або ідей (положення) щодо обґрунтування змін в освітній галузі; по-друге, замінити ним термін «передовий педагогічний досвід», що функціонує в науковому обігу, починаючи з другої половини ХХ ст., і вартий оновлення.

Услід за дослідницею, рекомендуємо внести у науковий ужиток модернізований український термін, а саме: «Педагогічне новаторство – це сукупність педагогічних ідей, підходів, методів, технологій навчальної і виховної роботи, котрі ще не презентувалися в сучасному освітньому просторі, а також комплекс елементів або окремих елементів, що містять нове й ефективне (порівняно з попереднім) розуміння навчальних і виховних питань, а головне – інструменти розв’язання таких питань у сучасних швидкозмінних, мінливих умовах розвитку освіти» (Дічек, 2019, с. 82-83).

Крім того, зазначимо, що «новаторство залежить від педагога, а не від системи! Примусове новаторство – це новий біч української школи! Говорячи, що не можна примушувати дитину до вивчення матеріалу, примус перенесли на вчителя!» (Кущенко, 2019).

Керівникові закладу освіти необхідний великий запас складних управлінських умінь: уміння ставити цілі, конкретизувати їх у вигляді завдань, проектувати і планувати роботу закладу освіти, організовувати освітній процес, діагностувати, аналізувати, здійснювати моніторинг освітнього процесу й ухвалювати управлінські рішення, вміння управляти собою, готовність до саморозвитку, навички вирішення проблем, творчий підхід, уміння впливати на людей, розуміння управлінської праці, навички керівника, здатність формувати колектив.

Погоджуємося з Л. Пшеничною, що особливістю моделі керівника навчального закладу ХХІ століття є його громадянська спрямованість, орієнтація на розвиток соціально-значущих цінностей – професійної честі, обов’язку, морально-етичних якостей, готовності до самореалізації особистості у професійному зростанні, розвиток індивідуальних творчих здібностей і задатків, бажання створювати управлінські технології на основі характеристик та індивідуальних особливостей (Пшенична, 2016, с. 7).

Заслуговує на увагу інформація про те, що елітні атлети по всьому світу пройшли тест Red Bull Wingfinder, щоб з’ясувати особливості свого характеру, які допомогли їм досягти успіху. Не заважало б і кожному керівнику ЗЗСО знати, чи він є креативною особистістю і чи відкритий до нового досвіду у своїй роботі. Пропонуємо розглянути шість різних типів креативності («Креативність має», 2018):

Прагматичний. Прагматичні люди, як правило, залишаються обґрунтованими, уникають зайвої складності та вибирають найбільш реальний підхід до справи. Цей тип людей знайде швидке та ефективне рішення проблеми і може досягти успіху завдяки тому, що є стабільним, не ускладнює речі та є завжди сфокусованим.

Новаторський. Наявність новаторського підходу до креативності означає, що люди можуть генерувати оригінальні ідеї та застосовувати їх у корисний спосіб. Новатори здатні бачити речі під іншим кутом і також здатні брати на себе ініціативу щодо того, як щось має бути зроблено. Це виділяє їх серед натовпу. Хоча новатори здатні генерувати безліч оригінальних ідей, інколи краще зупинити їх у цьому генеруванні та зосередити на перетворенні деяких пропозицій у життя.

Адаптивний. Бути адаптивним – це все про здатність впоратися і навіть обходити зміни. Така якість дає людям з цією рисою перевагу, оскільки вони можуть успішно адаптуватися до змін цілей та завдань на роботі, що робить їх гнучкими людьми в команді, яких не обтяжують написані правила. Однак у адаптивних людей можуть виникати проблем при фокусації лише на одній речі, тому важливо, щоб вони інколи працювали лише над чимось одним для гарантування виконання поставлених задач.

Сфокусований. Сфокусовані люди часто мають перевагу над усіма нами, оскільки можуть концентруватися на проблемі і виконувати дії для її вирішення. Це дуже важливий скіл, який важливо розвивати, оскільки розвиток технологій спричиняє сплеск різноманітних можливостей для зміщення акценту уваги. Структурований підхід та прийняття правил може допомогти сфокусованим людям досягти успіху. Ті, хто достатньо розвинули навичку сфокусованості, можуть не просто зосереджуватися на якомусь завданні, але також придумувати нові шляхи підходу до ситуації. Таким чином вони стимулюватимуть себе шукати нові вирішення, що може бути навіть цікавіше, ніж просто сфокусовано виконувати роботу.

Відкритість до досвіду. Відкритість до досвіду – ще одна форма креативності, це риса, яка допомагає людям, як, наприклад, велосипедисту Сібазу оцінювати новаторство та різноманіття. Ця риса дозволяє орієнтуватися в складних та постійно змінних системах, і є важливою при адаптації до сучасних організацій. Люди, що володіють цією рисою, ймовірно, є винахідливими і звертають увагу на те, як влаштовані речі. Дуже важливо знати, коли потрібно (а коли ні) висловлювати прогресивні ідеї, а також бути більш сфокусованим та дисциплінованим, щоб частіше перетворювати креативні ідеї в життя.

Класичний. Люди, що мають класичний підхід до креативності більш схильні притримуватися власних принципів, які сформувалися на попередніх ситуаціях і речах, в яких вони впевнені. Це риса, яка є у багатьох лідерів, і яка дає їм бачення шляху розвитку ситуації. Вона полягає у постійній та впевненій праці, що гарантує стабільність, і може бути простішим та надійнішим способом для роботи. Люди, що володіють цією рисою, більш схильні протистояти змінам та уникають нових можливостей, однак, не менш важливо, щоб вони спостерігали за прикладами інших, що дозволить їм розширити світогляд, а відповідно і втілювати нові напрацювання.

Вважаємо, що сучасний керівник закладу загальної середньої освіти повинен це врахувати і добре знати, які риси креативності йому притаманні і над чим потрібно у подальшому працювати.

Результати. У сучасному вимогливому та швидкозмінному середовищі рівень освіти значною мірою залежить від результативності запровадження сучасних технологій у на курсах підвищення кваліфікації керівників ЗЗСО, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах і психолого-педагогічних теоріях.

Сучасна післядипломна педагогічна освіта має величезні резерви невикористаних можливостей для підвищення якості підготовки професіоналів для закладів загальної середньої освіти (Зелюк, & Білик, 2018). На кафедрі педагогічної майстерності та інклюзивної освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського на допомогу керівникам ЗЗСО розроблено моделі курсів незалежно від фаху вчителя з метою розвитку та саморозвитку творчого мислення педагогічного колективу та творчого потенціалу вчителя (рис. 1):

Рис. 1. Моделі курсів підвищення кваліфікації незалежно від фаху вчителя

Курси як організаційно-діяльнісна гра (курси-ОДГ) – форма курсової підготовки окремого педагогічного колективу, що є органічним складником процесу навчання в системі підвищення кваліфікації, її плановим компонентом, слугує для вирішення педагогічних проблем закладу освіти, сприяє розвитку та саморозвитку творчого мислення колективу.

Курси як пролонгована ділова гра (курси-ПДГ) – інтегрована форма курсової підготовки фахівців суміжних предметів у вигляді пролонгованої (пролонгація – від лат. pro-longo – продовжую) ділової гри (протягом року), яка проводиться за визначеними етапами та відповідними компонентами. Курси спрямовані на розвиток і саморозвиток творчого потенціалу вчителя-дослідника, яка будується на колективній діяльності викладацької команди та слухачів курсів тривалий час (Зелюк, & Білик, 2018, с. 22).

Консалт-курси (консалт – від слова «консалтинг» – управлінське консультування) – дистанційна модель системи підвищення кваліфікації вчителів, головна мета якої трансформація наукової інформації та перетворення її в знання, форма співтворчості теоретиків освіти та практиків, розвиток та саморозвиток творчого потенціалу вчителя-дослідника. Курси для вчителів вищої кваліфікаційної категорії та для досвідчених директорів закладів загальної середньої освіти.

Проблемні курси – модель курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗВО I-II рівнів акредитації, що проводяться на замовлення та за визначеною проблемою на базі закладу і сприяють розвитку та саморозвитку творчого потенціалу педагога.

Тренінг-курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників проводяться на замовлення закладу освіти. Особливістю курсів є розвиток інноваційної діяльності педагогічних працівників окремого закладу освіти.

У міжквартальний період керівникам ЗЗСО та ЗВО I-II рівнів акредитації пропонується участь у роботі міжрегіональної (Полтавщина та Кіровоградщина), Полтавської регіональної та зональних школах новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної освіти з метою розвитку та саморозвитку творчого потенціалу педагогів у регіональній освітній системі підвищення кваліфікації. Протягом 2012–2019 рр. постійно проводяться методичні студії шкіл новаторства, міжнародні та всеукраїнські науково-практичні конференції, круглі столи, відеокастамарафон педагогів-новаторів, фестиваль «Золотий фонд уроків Полтавщини» тощо.

Висновки. Таким чином, завданням кожного керівника закладу загальної середньої освіти є: активізувати творчі здібності свої та кожного педагога закладу загальної середньої освіти; спрямувати свою активність у русло досягнення конкретних новаторських результатів. А для цього необхідно створити умови, в яких би найбільшою мірою міг розкритися творчий потенціал працівника та виникла б стійка потреба в напруженій і результативній праці. При цьому керівникові важливо враховувати не тільки особисті здібності педагогічних працівників, а й власну креативність, особисті мотиви, потреби, інтереси, пріоритети, індивідуальні можливості.

ЛІТЕРАТУРА

- Білик, Н. І. (Ред.). (2018). *Регіональна освітня система підвищення кваліфікації як фактор розвитку професіоналізму педагогічних працівників: теорія, практика та виклики часу*. Взято з http://poippo.pl.ua/images/FILES/pidrozdily/kafedra_pedmaisternosti/biblioteka/tezi_23.11.2018.pdf
- Білик, Н. І. (2015, Вересень). Новаторство в контексті глобалізації освітньої системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників. В *Мультидисциплінарні академічні дослідження і глобальні інновації: гуманітарні та соціальні науки : зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. (MARGHSS 2015)* (с. 11-15). Київ.
- Білик, Н. І. (2016). *Теоретичні і методичні засади управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників* (Дис. д-ра пед. наук). Черкаський нац. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького, Черкаси.

- Гончаренко, С. (2011). *Український педагогічний енциклопедичний словник* (2-ге вид.). Рівне: Волинські обереги.
- Дічек, Н. (2009). До питання теоретичного узагальнення феномену педагогічного новаторства (ретроспективний вимір). *Історико-педагогічний альманах*, 2, 4-42. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ipa_2009_2_3
- Дічек, Н. П. (2019). Теоретико-методологічні аспекти вивчення історії феномену педагогічного новаторства. В *Прикладні наукові розробки та теоретичні дослідження XXI століття* (Т. 2, с. 82-84). Вінниця: ГО "Європейська наукова платформа".
- Зелюк, В. В. & Білик, Н. І. (2018). Інноваційний підхід до навчання дорослих у післядипломній педагогічній освіті. *Імідж сучасного педагога*, 6 (183), 19-23. Взято з <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/148178/149371>
- Креативність має 6 різних типів. До якого належиш ти? (2018). *Red Bull*. Взято з <https://www.redbull.com/ua-uk/what-type-of-creative-are-you>
- Кущенко, А. (2019). *Примусове новаторство – це новий бич української школи, – думка*. Взято з <http://www.ukr.life/uk/osvita/primusove-novatorstvo-tse-novij-bich-ukrayinskoyi-shkoli-dumka/>
- Несен, Л. М. & Околіта, І. І. (2016). Чинники активізації інноваційної та новаторської діяльності в Україні на макро- та мікрорівнях. *Економіка та суспільство*, 3, 253-259.
- Новаторство (2019). *Вікіпедія*. Взято з <https://uk.wikipedia.org/wiki/новаторство>
- Отич, О. М., Задорожна, Л. К., Рябова, З. В., Оліфіра, Л. М., Тимошко, Г. М., Сидоренко, В. В. ... Гриньова, М. В. (2018). *Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні* (О. М. Отич, Л. К. О. де Фонтан, Ред.). Київ.
- Пшенична, Л. В. (2016). *Керівник навчального закладу*. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка.
- Самодрин, А. П., Білик, Н. І. (2017). На шляху до нової школи. *Імідж сучасного педагога*, 1, 3-10.
- Соловйова, О. В. (2019). Новаторство у формуванні культурних цінностей при викладанні мови. В *Діалог культур як засіб пізнання світу, шлях до взаєморозуміння: матеріали XII міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів* (с. 148-149). Харків: ХНУБА.

REFERENCES

- Bilyk, N. I. (2015, October). Novatorstvo v konteksti hlobalizatsii osvithoi systemy pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv [Innovation in the context of the globalization of the educational system of professional development of teaching staff]. In *Multydystsylinarni akademichni doslidzhennia i hlobalni innovatsii: humanitarni ta sotsialni nauky [Multidisciplinary Academic Research and Global Innovation: Humanities and Social Sciences]: Proceedings of the International Scientific Conference (MARGIHSS 2015)* (pp. 11-15). Kyiv [in Ukrainian].
- Bilyk, N. I. (2016). *Teoretychni i metodychni zasady upravlinnia adaptivno-pedahohichnym proektuvanniam rehionalnykh osvithnykh system pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv* [Theoretical and methodological foundations of management of adaptive-pedagogical design of regional educational systems of advanced training of pedagogical workers]. (PhD. diss.). Cherkaskyi nats. ped. un-t im. Bohdana Khmelnytskoho, Cherkasy [in Ukrainian].
- Bilyk, N. I. (Ed.). (2018). *Rehionalna osvithnia systema pidvyshchennia kvalifikatsii yak faktor rozvytku profesionalizmu pedahohichnykh pratsivnykiv: teoriia, praktyka ta vyklyky chasu [Regional education system of professional development as a factor of development of professionalism of pedagogical workers: theory, practice and challenges of time]*. Retrieved from http://poippo.pl.ua/images/FILES/pidrozdyly/kafedra_pedmaisternosti/biblioteka/tezi_23.11.2018.pdf [in Ukrainian].
- Dichek, N. (2009). Do pytannia teoretychnoho uzahalennia fenomenu pedahohichnoho novatorstva (retrospektyvnyi vymir) [On the theoretical generalization of the phenomenon of pedagogical innovation (retrospective measurement)]. *Istorko-pedahohichniy almanakh [Historical and pedagogical almanac]*, 2, 4-42. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ipa_2009_2_3 [in Ukrainian].
- Dichek, N. P. (2019). Teoretyko-metodolohichni aspekty vyvchennia istorii fenomenu pedahohichnoho novatorstva [Theoretical and methodological aspects of studying the history of the phenomenon of pedagogical innovation]. In *Prykladni naukovy rozrobky ta teoretychni doslidzhennia XXI stolittia* (Т. 2, s. 82-84). Vinnytsia: HO "Ievropeiska naukova platforma" [in Ukrainian].
- Honcharenko, S. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]* (2-he vyd.). Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
- Kreatyvnist maie 6 riznykh typiv. Do yakoho nalezhysh ty? [Creativity has 6 different types. Which one are you from?] (2018). *Red Bull*. Retrieved from <https://www.redbull.com/ua-uk/what-type-of-creative-are-you> [in Ukrainian].
- Kushchenko, A. (2019). *Prymusove novatorstvo – tse novyi bich ukrainskoi shkoly, – dumka [Forced innovation is the new scourge of the Ukrainian school]*. Retrieved from <http://www.ukr.life/uk/osvita/primusove-novatorstvo-tse-novij-bich-ukrayinskoyi-shkoli-dumka/> [in Ukrainian].

- Nesen, L. M. & Okolita, I. I. (2016). Chynnyky aktyvizatsii innovatsiinoi ta novatorskoi diialnosti v Ukraini na makro- ta mikrorivniakh [Factors of activation of innovative and innovative activity in Ukraine at macro and micro levels]. *Economy and Society*, 3, 253-259 [in Ukrainian].
- Novatorstvo [Innovation] (2019). *Vikipediia*. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/novatorstvo> [in Ukrainian].
- Otych, O. M., Zadorozhna, L. K., Riabova, Z. V., Olifira, L. M., Tymoshko, H. M., Sydorenko, V. V. ... Hrynova, M. V. (2018). *Novi vymohy do kompetentnosti kerivnykiv shkil v Ukraini [New competency requirements for school leaders in Ukraine]* (O. M. Otych, L. K. O. de Fontan, Eds.). Kyiv [in Ukrainian].
- Pshenychna, L. V. (2016). *Kerivnyk navchalnoho zakladu [Head of educational institution]*. Sumy: SumDPU im. A. S. Makarenka [in Ukrainian].
- Samodryn, A. P., Bilyk, N. I. (2017). Na shliakhu do novoi shkoly [On the way to a new school]. *Image of the modern pedagogue*, 1, 3-10 [in Ukrainian].
- Soloviova, O. V. (2019). Novatorstvo u formuvanni kulturnykh tsinnostei pry vykladanni movy [Innovation in the formation of cultural values in language teaching]. In *Dialog kultur yak zasib piznannia svitu, shliakh do vzaiemorozuminnia [Dialogue of cultures as a means of knowing the world, a way to understanding]: Proceedings of the International Scientific Conference* (s. 148-149). Kharkiv: KhNUBA [in Ukrainian].
- Zeliuk, V. V. & Bilyk, N. I. (2018). Innovatsiinyi pidkhid do navchannia doroslykh u pisliadyplomnii pedahohichnii osviti. *Image of the modern pedagogue*, 6 (183), 19-23. Retrieved from <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/148178/149371> [in Ukrainian].

NADIIA BILYK

THE ROLE OF PEDAGOGICAL INNOVATION IN THE ACTIVITY OF THE MODERN HEAD OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTION

The article reveals the issue of pedagogical innovation and its role for the head of the general secondary education institution in view of the developing his creativity. Pedagogical innovation is considered to be a set of pedagogical ideas, approaches, methods, technologies of education, which have not yet been presented in modern educational sphere, as well as a set of elements which contains a new and effective (comparatively to the previous ones) awareness of teaching methods and educational achievements and, what is even more important, empowers tools to enable an educator to solve the issues in today's rapidly changing educational environment. It is revealed that the head of the general secondary education institution needs a large set of varied management skills: ability to set goals, define the objectives, design and plan the work of the education institution, organize the educational process, diagnose, analyze, monitor the educational process and make decisions, self-management skills, readiness for self-development, problem-solving skills, creativity, ability to influence people, management of teaching, capability to work in a team. The examples of the problem implementation are the facts presented in the article as following: the introduction of pedagogical staff advanced training courses into the content of the curricula of the Institutes of postgraduate pedagogical education, which aimed at the professional development of pedagogical workers regardless of their specialty (courses as teaching activity game; integrated courses as a model educational game; distance consulting courses for training the teacher-investigator; for the lecturers of higher education institutions of the I-II levels of accreditation; training courses of innovative activity development of the education institutions, which are commissioned by the education institutions and are held at their base). It is recommended that during the in-between certification period, teachers should be involved in the innovation environment at schools of innovation for management, scientific and pedagogical staff of the postgraduate education institutions. The task of each head of the general secondary education institution is to activate the own creative abilities and the creative abilities of every teacher of the general secondary education institution; to direct its activity in the direction of achieving concrete innovative results. And for this it is necessary to create conditions in which the creative potential of the employee could be revealed to the greatest extent and there would be a stable need for hard and productive work. In this case, it is important for the manager to take into account not only the personal abilities of pedagogical staff, but also their own creativity, personal motives, needs, interests, priorities, individual opportunities.

Key words: innovation, pedagogical innovation traits, of creativity, school of innovation, pedagogical staff advanced training courses, the head of general secondary education institution.

Надійшла до редакції 12.07.2019 р.